
Boris MLAČIĆ
Roko MIŠETIĆ

ANALIZA SADRŽAJA
HRVATSKOGA TISKA O
HRVATSKOJ VOJSCI
1991.–2006.:
DESKRIPTIVNI I
EVALUATIVNI ASPEKTI

Sudeći po brojnim društvenim i političkim zbivanjima u Hrvatskoj od 1991. do 2006., to razdoblje može se sa sigurnošću okarakterizirati kao razdoblje brojnih društvenih i političkih promjena.

Zasigurno najveće društvene i političke promjene kroz koje je Hrvatska prošla jesu izlazak iz bivše državne zajednice i napuštanje socijalističkoga društvenog sustava. Raspad tih dvaju sustava neraskidivo je vezan s hrvatskim Domovinskim ratom, tj. agresijom na Hrvatsku te brojnim izravnim i neizravnim posljedicama toga, Hrvatskoj nametnutoga rata. U hrvatskome Domovinskome ratu stvorena je Hrvatska vojska, koja je taj rat i okončala 1995., pobjedom u vojno-redarstvenoj akciji "Oluja". Osim događaja koji su izravna posljedica rata i agresije na Hrvatsku, kao što su mirna reintegracija istočne Slavonije u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske, problemi branitelja, prognanika, izbjeglica i povratnika, problemi ratnih žrtava, obnova ratom porušenih i oštećenih područja itd., Hrvatsku u proteklome razdoblju obilježavaju i brojna druga zbivanja koja su neposredno ili posredno vezana uz Hrvatsku vojsku. Spomenimo samo neka od tih zbivanja: poslijeratna transformacija Hrvatske vojske, uključivanje Hrvatske vojske u međunarodne političko-vojne integracije, odnosi Hrvatske vojske i Međunarodnog suda u Haagu, civilno-vojni odnosi, uloga ročnika i žena u Hrvatskoj vojsci itd.

Čak i nesustavno i djelomično praćenje zbivanja vezanih uz Hrvatsku vojsku u navedenih šesnaest godina može ukazivati na to da su ti događaji bili brojni, dinamični i izrazito društveno relevantni – poneki dominantno za određene segmente društva (kao što su npr. problemi branitelja i ratnih stradalnika), a većina ostalih za sve segmente društva.

Ako se pretpostavi da navedeni događaji predstavljaju zbilju vezanu uz Hrvatsku vojsku u razdoblju od 1991. do 2006., tj. da predstavljaju najvažnije vojne, društvene i političke događaje vezane uz Hrvatsku vojsku u navedenom

razdoblju, pitanje koje se nužno postavlja glasi: kakva je percepcija Hrvatske vojske? Pri tome je važno analizirati kako su te vojne, društvene i političke događaje vidjeli i interpretirali akteri događaja, ali i njihovi promatrači. Postoje dvije razine na kojima se može dati odgovor na navedeno pitanje: jedna je individualna razina, tj. kako su te događaje percipirali pojedinci na koje su utjecali. Najprikladnija metoda koja daje odgovor na tu razinu jest ispitivanje javnoga mnijenja pripadnika društvenih skupina zahvaćenih značajnim društvenim događajima vezanim uz Hrvatsku vojsku (npr. skupine razvojačenih branitelja, žrtava rata, prognanika, izbjeglica, povratnika itd.) ili općenito pripadnika hrvatskoga društva ako su relevantni događaji bili društveno sveobuhvatni (npr. hrvatski Domovinski rat, poslijeratna transformacija HV-a, ulazak HV-a u međunarodne političko-vojne integracije, promjena statusa ročnika itd.). Druga razina na kojoj se može dati odgovor jest globalnija razina, način na koji su te događaje percipirali mediji, sredstva masovne komunikacije, koji ujedno predstavljaju i osnovni izvor informiranja o navedenim događajima. U tom slučaju metoda koja daje odgovor na pitanje o refleksiji Hrvatske vojske kroz prizmu javnih glasila jest analiza sadržaja.

Berelson (1952.) navodi da je metoda analize sadržaja primjenjivana na veliku i različitu skupinu materijala i da se mogu identificirati tri glavne razine uporabe analize sadržaja: obilježja komunikacijskog sadržaja, uzroka sadržaja i posljedica sadržaja. Budući da je javna komunikacija središnji aspekt društvene interakcije te da se operacije analize sadržaja vrše izravno na tekstovima koji se tiču ljudske komunikacije, a ti indikatori se mogu uporabiti za kvantitativnu i kvalitativnu procjenu odnosa između gospodarskih, društvenih, političkih i kulturalnih promjena (Weber, 1990.), očita je korisnost i primjenjivost analize sadržaja na praćenje događaja vezanih za Hrvatsku vojsku u razdoblju od 1991. do 2006., tj. na već navedenu refleksiju Hrvatske vojske u javnim glasilima.

Iako u literaturi postoje brojni članci koji se bave analizom sadržaja novinskih napisa vezanih uz vojne teme kao što su sukobi (Denham, 1997.; Myers, Klak i Koehl, 1996.), vojni udari (Weis, 1997.), stil objašnjavanja vojnih akcija (Satterfield i Seligman, 1994.), postignuća tih akcija (Robertson, 2004.) itd., može se reći da se takvi članci uglavnom bave izoliranim aspektima prezentacije vojnog djelovanja u tisku. Nasuprot tome, rijetki su članci koji analizom sadržaja proučavaju prezentaciju neke vojske u tiskanim medijima i djelovanje te vojske u totalitetu. Dobar primjer takva članka je istraživanje Brockmanna (1994.),

koji je proučavao samoprezentaciju njemačkoga Bundeswehra analizom publikacija te vojske od 1977. do 1994.

Jedan od glavnih načina analize sadržaja jest usporedba različitih medija u kontekstu predstavljanja različitih društvenih zbivanja u njima, a budući da se većina navedenih istraživanja bavila pisanim medijima, poglavito novinskim tekstovima, te uzimajući u obzir činjenicu da su pisani mediji po brojnosti i međusobnoj diferenciranosti u Hrvatskoj znatno razvijeniji od elektroničkih medija (u prvom redu televizije), korisnost analize sadržaja tih medija u kontekstu istraživanja događaja vezanih uz Hrvatsku vojsku u navedenih šesnaest godina postaje još evidentnija.

Boris MLAČIĆ
Roko MIŠEĆIĆ
**Analiza sadržaja
hrvatskoga tiska
o Hrvatskoj vojsci
1991.–2006.:
deskriptivni i
evaluativni aspekti**

CILJ

S obzirom na navode iz uvodnog dijela teksta, glavni cilj ovog istraživanja jest odgovoriti na pitanje kakva je bila percepcija Hrvatske vojske u šesnaest godina kroz prizmu javnih glasila, tj. koji su događaji, teme i akteri vezani uz Hrvatsku vojsku od 1991.–2006. zastupljeni u hrvatskome tisku te koliko je pozornost tisak posvetio navedenim događajima, temama i akterima? Dakle, glavni cilj ovog istraživanja jest: Ispitati, metodom analize sadržaja, događaje vezane uz Hrvatsku vojsku od 1991. do 2006., putem njihova predstavljanja u glavnim hrvatskim dnevnim i tjednim novinama.

Posebni ciljevi ovog istraživanja odnose se na:

1. zastupljenost pojedinih tema i područja događaja vezanih uz Hrvatsku vojsku u hrvatskome tisku
2. odnos autora u tisku prema Hrvatskoj vojsci
3. zastupljenost tema i područja događaja o kojima se u tisku pisalo najviše pozitivno i najviše negativno
4. zastupljenost pojedinih aktera vezanih uz Hrvatsku vojsku u hrvatskome tisku
5. odnos prema najzastupljenijim akterima u hrvatskome tisku.

METODA¹

Osnovna metoda primijenjena u ovome istraživanju bila je analiza sadržaja.

Analiza sadržaja odnosi se na bilo koju tehniku analize tekstualnog ili vizualnog materijala. Analiza sadržaja uključuje identifikaciju, brojanje i interpretaciju aspekata

¹ Prikazani rezultati proizašli su iz projekta Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar: "Hrvatska vojska-hrvatsko društvo", u suradnji s Institutom za istraživanje i razvoj obrambenih sustava MORH-a.

sadržaja za koje istraživač pretpostavlja da su značajni (Krippendorff, 2004.; Morant, 1998.). Drugim riječima, analiza sadržaja predstavlja objektivnu znanstvenu metodu koja omogućuje izražavanje kvalitativnih osobina tekstualnog ili vizualnog materijala u kvantitativnim pokazateljima. Na temelju tih kvantitativnih pokazatelja moguće je dobiti egzaktno podatke, čime je moguće izbjeći paušalne, dojmovne i pristrane ocjene, koje nerijetko upućuju na neprecizne ili posve netočne zaključke (Lamza, 1978.).

Definiranje razdoblja analize

Kao razdoblje ovoga istraživanja odabrano je vrijeme od 28. svibnja 1991. do kraja 2006., dakle razdoblje istraživanja obuhvaća vrijeme od petnaest i pol godina. Kao što je poznato, pripadnici Zbora narodne garde prvi su put postrojani na stadionu u Kranjčevićevoj ulici u Zagrebu 28. svibnja 1991. To prvo pokazivanje buduće Hrvatske vojske u javnosti smatra se danom utemeljenja Hrvatske vojske i obilježava se kao dan Oružanih snaga. Kao datum od kojeg su se u analizi pratili događaji vezani uz samu Hrvatsku vojsku odabran je 29. svibnja 1991., dan nakon postrojavanja Zbora narodne garde. Određivanje početnog datuma analize jedan dan nakon navedenih događaja uvjetovano je, naravno, dinamikom izlaženja tiska, koji o nekim događajima izvješćuje dan nakon što su se dogodili. Krajnji datum analize odabran je prema ciljevima i vremenskome planu cijeloga projekta *Hrvatska vojska – hrvatsko društvo* u okviru kojeg je provedeno ovo istraživanje i predstavlja kraj dvaju razdoblja kroz koje se Hrvatska vojska promatra (od 1991. do 1996. – ratno razdoblje i od 1997. do 2006. – poratno vrijeme). Tako definirano razdoblje omogućuje usporedbu percepcije Hrvatske vojske u hrvatskome tisku od 1991. do 1996. s onom od 1997. do 2006. Drugim riječima, predloženim istraživanjem moguće je odgovoriti na pitanja: koji su događaji, teme i akteri vezani uz Hrvatsku vojsku od 1991. do 2006. zaokupljali pozornost javnih glasila kao glavni i društveno relevantni, kakav je bio odnos pojedinih novina i autora prema tim događajima, temama i akterima, te postoje li razlike između dnevnoga i tjednoga tiska? Također je moguće odgovoriti na pitanje postoje li specifičnosti dva promatrana razdoblja (1991. do 1996. i 1997. do 2006.) u tretmanu navedenih fenomena.

Za ostvarenje ciljeva ovog istraživanja, tj. ispitivanje glavnih i društveno najrelevantnijih događaja vezanih uz Hrvatsku vojsku preko njihova predstavljanja u glavnim hrvatskim dnevnim i tjednim novinama u razdoblju od šesnaest godina, i određivanje materijala za analizu, tj. novina koje će ući u skup za analizu bilo je jednako obuhvatno. Stoga su izabrani glavni hrvatski dnevni i tjedni listovi koji obrađuju glavne društvene i političke događaje i ujedno su i najčitaniji u Hrvatskoj.

Kao skup dnevnih novina odabrani su sljedeći listovi (navedeni abecednim redom):

1. Glas Slavonije, 2. Jutarnji list, 3. Novi list, 4. Slobodna Dalmacija, 5. Večernji list, 6. Vjesnik

Kao skup tjednih novina odabrani su sljedeći listovi (navedeni abecednim redom):

1. Feral Tribune, 2. Fokus, 3. Globus, 4. Nacional, 5. Nedjeljna Dalmacija.

Definiranje uzorka analize

S obzirom na ciljeve analize i metodološke zahtjeve vezane uz reprezentativnost uzorka odabran je sistematski uzorak od 10% dnevnih i tjednih novina u navedenom razdoblju. Pri tome je zahvaćen jednak broj dana u tjednu za dnevni tisak, a tjedana u mjesecu za tjedni tisak. Također, kako bi pojedina glasila bila podjednako zastupljena u uzorku, sistematskim uzorkom obuhvaćen je jednak broj pojedinih listova, uz uvjet da su izlazili tijekom istoga razdoblja (Jutarnji list pojavio se tek 6. travnja 1998.) te da izlaze u iste dane u tjednu (Glas Slavonije ne izlazi nedjeljom). Kako bi se mogla izvršiti usporedba između pojedinih listova, sistematski uzorak određen je tako da je za prvo razdoblje analize kod svih dnevnih novina kao početni datum odabran 29. svibanj 1991. i nakon toga je za analizu odabran svaki deseti dan, čime je osigurana jednaka zastupljenost pojedinih dana u tjednu. Kod tjednih novina odabran je prvi broj koji je izašao nakon navedenog datuma, i zatim je odabran svaki deseti broj, i to iz istog tjedna za sve listove (jer izlaze u različite dane u tjednu), čime je osigurana podjednaka zastupljenost tjedana u mjesecu.

Zbog specifičnosti fenomena koji je u ovoj analizi promatran, dakle Hrvatske vojske i s njom povezanih događaja, sistematski uzorak od 10% novina u promatranome razdoblju proširen je tako da su najvažniji događaji,

ponajviše vezani uz hrvatski Domovinski rat, promatrani ekstenzivnije, na način da je u uzorak uključen tisak iz cjelokupnog tjedna prije i poslije dotičnog događaja. Takvim proširivanjem uzorka htjelo se osigurati da najvažniji događaji, osobito iz Domovinskoga rata, vezani posebice uz Hrvatsku vojsku, a općenito važni za cijelo hrvatsko društvo, budu pokriveni u cijelosti.

Planirani uzorak obuhvatio je ukupno 3887 novina. Od toga su 3592 bile dnevne novine, a 295 je bilo tjednih novina. Realizacija uzorka iznosila je 3867 novina (ili 99,5%).

Definiranje jedinica analize

Usporedno s definiranjem skupa novina i uzorka za analizu definirani su i kvantitativni kriteriji, tj. jedinice analize. Budući da se pri analizi sadržaja tiska kao jedinica analize uglavnom koristi prilog, tj. cijela “prirodna” jedinica koju su proizveli autori materijala (Berelson, 1952.), i u ovom je istraživanju kao osnovna jedinica analize korišten prilog. Pod prilogom se podrazumijeva svaka samostalna cjelina, bez obzira na to kojoj žurnalističkoj formi pripada, kakva joj je veličina ili sadržaj koji obrađuje i koja je fizički odvojena od sljedeće cjeline, tj. od sljedećeg priloga. Tako je kao prilog tretiran jednako npr. intervju koji se proteže na tri-četiri stranice, ali i manja vijest koja zauzima tek manji postotak stranice, ali predstavlja samostalnu i smislenu cjelinu. Treba napomenuti da se pod prilogom nije podrazumijevala samo površina teksta, već cjelokupna površina koju pojedini prilog zauzima, zajedno s naslovima i grafičkim prilozima.

Sekundarne jedinice analize odnosile su se na osobine naslova, osobine grafičkih priloga, teme i aktere priloga itd. No, prilog je i tada predstavljao osnovnu jedinicu analize jer su sve sekundarne jedinice pri interpretaciji integrirane s obzirom na njihovo značenje u prilogu – npr. broj aktera po prilogu, tema po prilogu itd.

Definiranje analitičke matrice

Uz definiranje jedinica analize, određeni su i kriteriji prema kojima će se i analizirati sadržaj tih jedinica. Budući da se u analiziranom tisku iznosi velika količina informacija, koje su i vrlo heterogene, pri određivanju analitičke matrice upotrijebljena je kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih metoda i tehnika. Time je, zbog komplementarnosti spomenutih postupaka, (svaki je osjetljiv za

kvalitativno različite vrste informacija) omogućen adekvatan obuhvat šireg raspona sadržaja. Kvantitativna analiza provedena je primjenom analitičke matrice za selekciju informacija i uporabom postupaka deskriptivne statistike na tako izdvojenim podacima. Analitička matrica, koja je posebno koncipirana za ovo istraživanje, sadržavala je tehničke podatke o prilogu kao što su: izvor (koje novine), datum, broj stranice analiziranoga priloga, naslov priloga, autor priloga, pripada li prilog nekoj rubrici. Također, obuhvaćeni su i podaci o istaknutosti naslova, povezanosti naslova i teksta, površini priloga (slikovnog i tekstualnog), ilustracijama, žurnalističkoj formi priloga, dominantnoj temi priloga, odnosu autora prema dominantnoj temi priloga, odnosu autora prema Hrvatskoj vojsci, dominantnim akterima priloga, odnosu autora priloga prema dominantnim akterima i odnosu dominantnih aktera prema Hrvatskoj vojsci.

Izbor priloga za analizu

Budući da je cilj ovog istraživanja bio ispitati glavne i društveno najrelevantnije događaje vezane uz Hrvatsku vojsku od 1991. do 2006., preko njihova predstavljanja u glavnim hrvatskim dnevnim i tjednim novinama u navedenom razdoblju i prilozi za analizu odabrani su prema tim kriterijima, tj. s ciljem da predstavljaju glavne društvene i političke događaje i teme vezane uz Hrvatsku vojsku u navedenom razdoblju. Kao subjekt analize odabrani su svi prilozi u uzorku koji su bili vezani uz Hrvatsku vojsku, bilo uz Hrvatsku vojsku kao grupu bilo uz pojedine pripadnike (bivše ili sadašnje) Hrvatske vojske. Također, zbog važnosti branitelja za samu Hrvatsku vojsku, ali i Hrvatsku kao cjelinu, i njihove uloge u obrani Hrvatske, kao subjekt analize odabrani su i svi prilozi koji su se odnosili na branitelje, bez obzira na pripadnost pojedinoj postrojbi i na to jesu li prilozi vezani uz ratni angažman branitelja ili njihove poslijeratne probleme.

Prilozi su odabrani tako da su članovi istraživačkog tima pregledali uzorak novina za analizu i utvrdili najvažnije sadržaje od 1991. do 2006. godine.

Ti sadržaji svrstani su u sljedeća tematska područja: Domovinski rat; branitelji; sudjelovanje Hrvatske vojske u saniranju posljedica Domovinskoga rata; poslijeratna transformacija HV-a; uključivanje HV-a u međunarodne političko-vojne integracije i vojna suradnja općenito; međunarodni sud u Haagu i HV; procesi domaćega pravosuđa i navodni ratni zločini pripadnika HV-a; civilno-vojni

Suci

odnosi i odnosi vojske i crkvenih zajednica; ročnici u HV-u; žene u HV-u; protokolarno-ceremonijalna uloga HV-a; negativni aspekti vezani uz HV i ostalo. Sveukupno, obuhvaćeno je 13 tematskih područja koje je činilo 48 tema.

Nakon odabira priloga za analizu pristupilo se analizi. Kao prvi korak odabrani su analitičari, tj. suci koji će primijeniti analitičku matricu na odabranim priložima. Radi izbjegavanja pristranosti ni jedan član istraživačkog tima nije sudjelovao u primjeni analitičke matrice na analizi odabranih priloga, već je za suce izabrano 75 asistenata Instituta Pilar i studenata zagrebačkog Sveučilišta, većinom studenata Hrvatskih studija. Od 75 sudaca 21 je bio asistent Instituta Pilar (psiholozi, sociolozi i povjesničari), a 54 su bili studenti druge i treće godine različitih studijskih kombinacija u društvenom području (većinom studenti psihologije). Bilo je 61 ženskih i 14 muških sudaca.

Postupak analize

Analiza sadržaja hrvatskoga tiska o Hrvatskoj vojsci učinjena je u dva koraka. U prvom koraku asistentima Instituta Pilar objašnjen je postupak primjene analitičke matrice na izdvojenim priložima i izvršeno uvježbavanje na konkretnim priložima, nakon čega su otklonjene moguće nejasnoće. Nakon toga se pristupilo analizi. Asistenti su imali zadatak proučiti dobivene novine, locirati priloge koji su vezani uz Hrvatsku vojsku i na njima primijeniti analitičku matricu.

Kako bi se izbjegao sustavni učinak procjena sudaca na rezultate analize, suci su dobivali različite novine za analizu s obzirom na nekoliko kriterija, tj. prema vrsti novina (dnevne ili tjedne), vremenskom razdoblju (godine od 1991. do 2006.) i prema pojedinim novinama.

U drugom koraku analize uključeni su suci-studenti. Nakon što je i drugoj grupi sudaca objašnjen postupak primjene analitičke matrice na izdvojenim priložima i izvršeno uvježbavanje na konkretnim priložima te su otklonjene moguće nejasnoće, pristupilo se analizi. Na priložima koje je skupina asistenata ekstrahirala iz uzorka novina studenti analitičari još su dva puta primijenili analitičku matricu.

Takvim metodološkim postupkom, kako bi se izbjegao učinak subjektivnosti procjena na rezultate analize, tj. kako bi se osigurala pouzdanost rezultata, svaki su prilog obradila tri neovisna suca.

Protokol analitičke matrice za pojedini prilog bio je uređen kao jedan okvir u bazi podataka Access 2007, pri čemu je broj protokola odgovarao broju obrađenih priloga.

Boris MLAČIĆ
Roko MIŠETIĆ
Analiza sadržaja hrvatskoga tiska o Hrvatskoj vojsci 1991.–2006.: deskriptivni i evaluativni aspekti

REZULTATI I RASPRAVA

Deskriptivni aspekti

Zastupljenost Hrvatske vojske u hrvatskome tisku

U ovom istraživanju obrađeno je ukupno 14 569 priloga, što, s obzirom na to da je svaki prilog obrađen 3 puta, iznosi 43 707 zapisa. Tako velik broj obrađenih priloga, uzevši u obzir i razdoblje analize od šesnaest godina, omogućuje donošenje valjanih zaključaka vezanih uz navedene ciljeve istraživanja.

Tablica 1 prikazuje ukupan broj priloga vezanih uz Hrvatsku vojsku u analiziranome tisku, kao i vremensku distribuciju tih priloga prema dva definirana razdoblja analize. Kao što je vidljivo, ukupan broj priloga (14 569) vezanih uz Hrvatsku vojsku impresivan je i može se zaključiti da je interes tiskanih medija za Hrvatsku vojsku u obuhvaćenom razdoblju bio vrlo velik. U promatranom dnevnom tisku pojavilo se 13 807 priloga vezanih uz Hrvatsku vojsku, a u tjednom su se tisku pojavila 762 priloga vezana uz Hrvatsku vojsku. Od četiri dnevna lista koji su u većem razdoblju analize izlazili svih sedam dana u tjednu, najveći broj priloga objavio je Večernji list – 3064, nakon toga Vjesnik – 2964 (s tim da u posljednjih godinu i pol dana analiziranog razdoblja nije izlazio nedjeljom) pa Slobodna Dalmacija – 2669 te Novi list – 2280. Glas Slavonije, koji u cijelom vremenu analize nije izlazio nedjeljom, objavio je 1836 priloga vezanih uz Hrvatsku vojsku, a Jutarnji list, koji je počeo izlaziti u drugoj polovini analiziranog razdoblja, objavio je, naravno, najmanji broj priloga – 994.

Jedini tjednik koji je izlazio cijelo razdoblje analize – Globus – objavio je 176 priloga. Zanimljivo je da je Feral Tribune, koji izlazi od 1994. kao tjednik, objavio apsolutno najveći broj priloga vezanih uz Hrvatsku vojsku – 197. Nacional, koji izlazi od kraja 1995., objavio je 136 priloga, a Nedjeljna Dalmacija, koja ne izlazi od 2002., 118 priloga. Fokus (koji izlazi od 2000.) objavio je 135 priloga.

Kako prikazuje Tablica 1 u ovom je istraživanju obrađeno ukupno 14 569 priloga, 13 807 u dnevnim i 762 u tjednim novinama. Kada se broj obrađenih priloga podi-

jeli s brojem novina u kojima su prilozi o Hrvatskoj vojsci objavljeni, prosječan broj priloga po pojedinom broju novina iznosi 4,60, što ukazuje na društvenu važnost Hrvatske vojske. U ratnome razdoblju analize (1991.–1996.) obrađena su 8022 priloga, a u poratnome (1997.–2006.) je obrađeno 6547 priloga.

Tablica 1.

Broj obrađenih priloga u dnevnim i tjednim novinama

NOVINE	BROJ OBRAĐENIH PRILOGA				
	Ukupno	od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.		od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.	
		<i>aps.</i>	%	<i>aps.</i>	%
Večernji list	3.064	2.060	67,2	1.004	32,8
Slobodna Dalmacija	2.669	1.561	58,5	1.108	41,5
Vjesnik	2.964	1.876	63,3	1.088	36,7
Novi list	2.280	1.260	55,3	1.020	44,7
Glas Slavonije	1.836	1.130	61,5	706	38,5
Jutarnji list	994	-	-	994	100,0
<i>Dnevne novine</i>	13.807	7.887	57,1	5.920	42,9
Globus	176	51	29,0	125	71,0
Nedjeljna Dalmacija	118	58	49,2	60	50,8
Nacional	136	4	2,9	132	97,1
Feral Tribune	197	22	11,2	175	88,8
Fokus	135	-	-	135	100,0
<i>Tjedne novine</i>	762	135	17,7	627	82,3
UKUPNO	14.569	8.022	55,1	6.547	44,9

Baza podataka dala je informacije o slaganju sudaca pri procjenama određenih kategorija analitičke matrice. Budući da je eliminacija kategorija po pojedinim prilozi- ma kod kojih nije postignuto slaganje sudaca bolji i nepristraniji način za donošenje zaključaka o analiziranim prilozi- ma od toga da članovi analitičkog tima naknadno pregledavaju i klasificiraju dvojbene kategorije (Berelson, 1952.; Weber, 1990.), donesena je odluka da se zadrže one kategorije po prilozi- ma kod kojih su se najmanje dva suca (ili sva trojica) složila u procjeni pojedine kategorije.

Obrada podataka dala je pokazatelje o visokom slaganju sudaca u procjeni kategorija. Naime, suci su se složili u 78% do 96,5% slučajeva, tako da je potvrđena valjanost odluke o eliminaciji dvojbenih kategorija po prilozi- ma.

Tablica 2 prikazuje pet najzastupljenijih tematskih područja u dnevnim i tjednim novinama za dva razdoblja analize. Kao što je vidljivo, u ratnome razdoblju analize (1991.–1996.) u dnevnim novinama najzastupljenije je područje Domovinski rat. Tematici Domovinskoga rata u ratnome razdoblju u dnevnim novinama posvećene su gotovo dvije trećine svih priloga (62,6%). Nakon toga slijedi područje vezano uz branitelje (13,2%) i ostale teme vezane uz Hrvatsku vojsku (9,1%). Zatim slijedi područje protokolarno-ceremonijalne uloge HV-a (5,3%) i uključivanje HV-a u međunarodne političko-vojne integracije (2%).

Nasuprot tome, u poratnome razdoblju (1997.–2006.) u dnevnim novinama najzastupljenije je područje Međunarodnoga suda u Haagu, procesa domaćega pravosuđa i navodnih ratnih zločina pripadnika HV-a kome je posvećena otprilike četvrtina priloga (26,5%). Tome području blisko po zastupljenosti slijedi područje vezano uz branitelje (22,5%), a zatim slijede teme vezane uz uključivanje HV-a u međunarodne vojne integracije i vojnu suradnju općenito (8,4%). Konačno, slijede područja protokolarno-ceremonijalne uloge HV-a (7,1%) i Domovinski rat (6,4%).

Iz Tablice 2 također je vidljivo da je u ratnome razdoblju analize u tjednim novinama najzastupljenije područje Domovinski rat. Tematici Domovinskoga rata u ratnome razdoblju u tjednim novinama posvećeno je 40,5% priloga. Nakon toga slijede ostale teme vezane uz HV (18,1%), područja vezana za branitelje i poslijeratnu transformaciju HV-a (po 7,8%) te područje civilno-vojnih odnosa i odnosa vojske i crkvenih zajednica (6,9%).

Nasuprot tome, u poratnome razdoblju u tjednim novinama najzastupljenije je područje Međunarodnoga suda u Haagu, procesa domaćega pravosuđa i navodnih ratnih zločina pripadnika HV-a, kome je posvećeno otprilike četrdeset posto priloga (39,6%). Tome području slijedi područje vezano uz Domovinski rat (11,7%), a zatim slijedi područje vezano uz branitelje (9,6%). Na kraju, slijedi područje negativnih aspekata vezanih uz HV (7,8%) i područje poslijeratne transformacije HV-a (6,4%).

Navedeni rezultati nedvojbeno pokazuju da se, kada govorimo o priložima vezanima uz Hrvatsku vojsku, interes i dnevnoga i tjednoga tiska u ratnome razdoblju koncentrirao najviše na Domovinski rat, a u poslijeratnome se razdoblju premjestio na područje vezano uz Međunarodni sud u Haagu. Također, područje vezano uz branitelje istaknuto je u oba razdoblja analize, i u tjednome i u dnevnome tisku.

Tablica 2.

Pet najzastupljenijih područja
u dnevnim i tjednim novinama

Dominantno područje		od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.		Dominantno područje	od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.	
		<i>aps.</i>	%		<i>aps.</i>	%
<i>Dnevne novine</i>	DOMOVINSKI RAT	3.806	62,6	MEĐUNARODNI SUD U HAAGU i HV, PROCESI DOMAĆEGA PRAVOSUĐA I NAVOD- NI RATNI ZLOČINI PRIPADNIKA HV-a	1.253	26,5
	BRANITELJI	805	13,2	BRANITELJI	1.067	22,5
	OSTALO	552	9,1	UKLJUČIVANJE HV-a U MEĐUNARODNE POLITIČKO-VOJNE INTEGRACIJE I VOJNA SURADNJA OPĆENITO	396	8,4
	PROTOKOLARNO- -CEREMONIJALNA ULOGA HV-a	322	5,3	PROTOKOLARNO- -CEREMONIJALNA ULOGA HV-a	336	7,1
	UKLJUČIVANJE HV-a U MEĐUNARODNE POLITIČKO-VOJNE INTEGRACIJE I VOJNA SURADNJA OPĆENITO	124	2,0	DOMOVINSKI RAT	301	6,4
<i>Tjedne novine</i>	DOMOVINSKI RAT	47	40,5	MEĐUNARODNI SUD U HAAGU i HV, PROCESI DOMAĆEGA PRAVOSUĐA I NAVOD- NI RATNI ZLOČINI PRIPADNIKA HV-a	182	39,6
	OSTALO	21	18,1	DOMOVINSKI RAT	54	11,7
	BRANITELJI	9	7,8	BRANITELJI	44	9,6
	POSLIJERATNA TRANSFORMACIJA HV-a	9	7,8	NEGATIVNI ASPEKTI VEZANI ZA HV	36	7,8
	CIVILNO-VOJNI ODNOSI I ODNOSI VOJSKE I CRKVENIH ZAJEDNICA	8	6,9	POSLIJERATNA TRANSFORMACIJA HV-a	35	7,6

Tablica 3 prikazuje pet najzastupljenijih tema u dnevnim i tjednim novinama za dva razdoblja analize. Kao što je vidljivo, u ratnome razdoblju analize u dnevnim novinama najzastupljenija je tema ratnih operacija (37,5%), za kojom slijedi tema oslobađanja Hrvatske (13,3%) te ostale teme vezane uz HV (9,1%). Nakon toga slijedi tema o različitim aspektima vezanim uz branitelje u vrijeme Domovinskoga rata (7,1%) i tema vezana uz žrtve pripadnike HV-a.

U poratnome razdoblju u dnevnim je novinama najzastupljenija tema o različitim aspektima vezanim uz branitelje nakon Domovinskoga rata (22,4%), iza koje slijedi tema procesa protiv bivših i aktualnih pripadnika HV-a (12,2%) te suradnja bivših i aktualnih pripadnika HV-a s Međunarodnim sudom u Haagu (9,6%). Zatim slijede ostale teme vezane uz HV (8,8%) i sudjelovanje HV-a u obilježavanju obljetnica (5,7%).

U ratnome razdoblju analize u tjednim je novinama najzastupljenija tema oslobađanja Hrvatske (19,0%), za kojom slijede ostale teme vezane uz HV (18,1%), tema ratnih operacija (8,6%), te teme o različitim aspektima vezanim uz branitelje nakon Domovinskoga rata i tehničko-tehnološku modernizaciju i opremanje HV-a (po 6%).

U poratnome razdoblju u tjednim je novinama najzastupljenija tema o suradnji bivših i aktualnih pripadnika HV-a s Međunarodnim sudom u Haagu (13,5%), za kojom blisko slijede teme navodni ratni zločini pripadnika HV-a (13,3%) i procesi protiv bivših i aktualnih pripadnika HV-a (12,8%). Zatim slijede ostale teme vezane uz HV (11,7%) i tema o različitim aspektima vezanim uz branitelje nakon Domovinskoga rata (9,6%).

Navedeni rezultati ponovno potvrđuju da se interes i dnevnoga i tjednoga tiska u ratnome razdoblju koncentrirao najviše na teme vezane uz Domovinski rat. Kao što je vidljivo, dnevni se tisak u ratnome razdoblju više fokusirao na konkretne ratne operacije, a tjedni tisak na velike oslobodilačke akcije kao što su “Bljesak” i “Oluja”. U poratnome razdoblju dnevni tisak na tematskoj razini najviše interesa pokazuje za problematiku branitelja nakon Domovinskoga rata, a tjedni tisak za teme suradnje pripadnika HV-a s Haškim sudom, navodne ratne zločine pripadnika HV-a i procese protiv pripadnika HV-a.

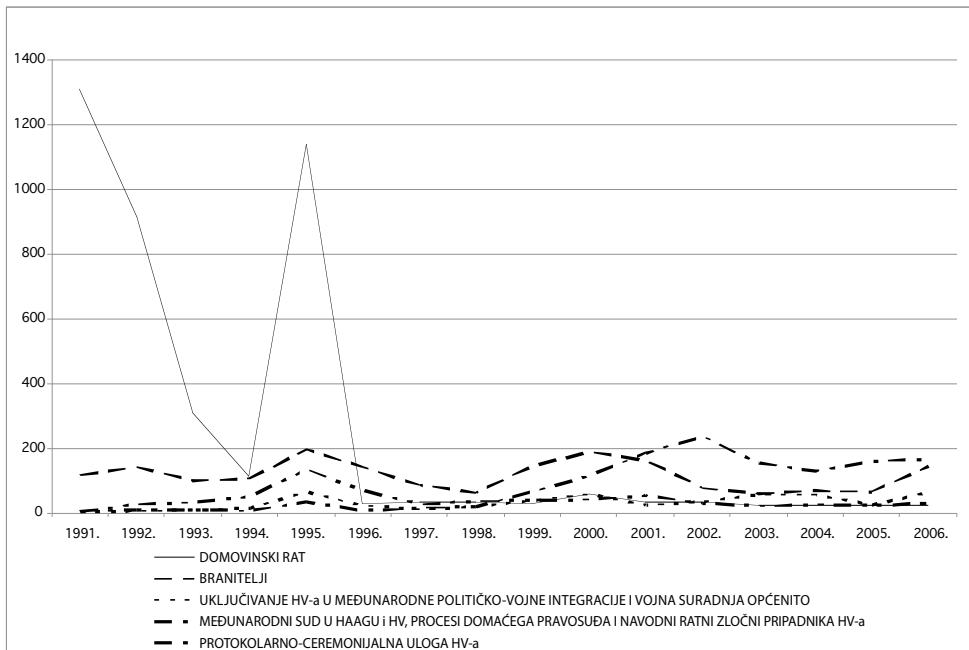
Tablica 3.

Pet najzastupljenijih
tema u dnevnim i tjednim novinama

Dominantna tema		od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.		Dominantna tema		od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.	
		<i>aps.</i>	%			<i>aps.</i>	%
<i>Dnevne novine</i>	Ratne operacije	2.282	37,5	Različiti aspekti vezani uz branitelje pojedince, organizacije branitelja i odnos prema njima nakon Domovinskoga rata	1.063	22,4	
	Oslobađanje Hrvatske	809	13,3	Procesi protiv bivših i aktualnih pripadnika HV-a	579	12,2	
	Ostale teme vezane uz HV	552	9,1	Suradnja bivših i aktualnih pripadnika HV-a s Međunarodnim sudom u Haagu	456	9,6	
	Različiti aspekti vezani uz branitelje pojedince, organizacije branitelja i odnos prema njima u vrijeme Domovinskoga rata	430	7,1	Ostale teme vezane uz HV	416	8,8	
	Žrtve pripadnici HV-a (ubijeni, zarobljeni i nestali)	402	6,6	Sudjelovanje HV-a u obilježavanju obljetnica	270	5,7	
<i>Tjedne novine</i>	Oslobađanje Hrvatske	22	19,0	Suradnja bivših i aktualnih pripadnika HV-a s Međunarodnim sudom u Haagu	62	13,5	
	Ostale teme vezane uz HV	21	18,1	Navodni ratni zločini pripadnika HV-a	61	13,3	
	Ratne operacije	10	8,6	Procesi protiv bivših i aktualnih pripadnika HV-a	59	12,8	
	Različiti aspekti vezani uz branitelje pojedince, organizacije branitelja i odnos prema njima nakon Domovinskoga rata	7	6,0	Ostale teme vezane uz HV	54	11,7	
	Tehničko-tehnološka modernizacija/opremanje HV-a	7	6,0	Različiti aspekti vezani uz branitelje pojedince, organizacije branitelja i odnos prema njima nakon Domovinskoga rata	44	9,6	

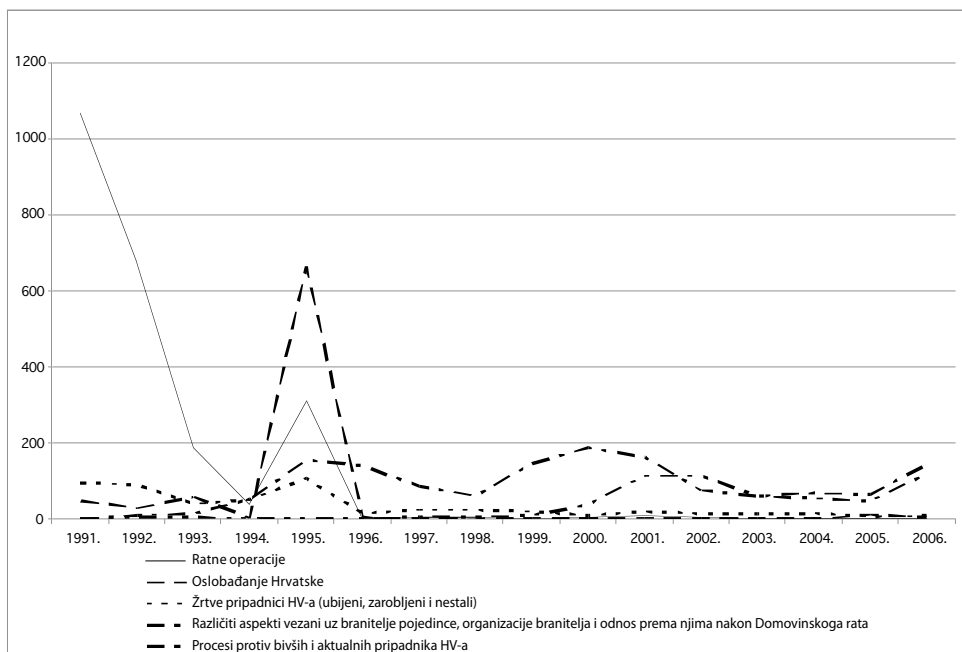
Slika 1 pokazuje pet najzastupljenijih tematskih područja u dnevnim novinama u svim godinama analize, a to su: Domovinski rat, branitelji, međunarodni sud u Haagu, procesi domaćeg pravosuđa i navodni ratni zločini pripadnika HV-a, uključivanje HV-a u međunarodne integracije i vojna suradnja općenito te protokolarno-ceremonijalna uloga HV-a. Područje vezano uz Domovinski rat izrazito je najzastupljenije do 1995., vezano uz ratne operacije i oslobađanje Hrvatske, uz zastupljenost od 50-60%, a zatim pada. Područje vezano uz branitelje dominira od 1996. do 2000., uz zastupljenost od 20-30%. U preostalim godinama analize dominira područje vezano uz međunarodni sud u Haagu, procese domaćeg pravosuđa i navodne ratne zločine pripadnika HV-a, uz zastupljenost od 25-30%. Područje uključivanja HV-a u međunarodne integracije istaknuto je od 2002., uz zastupljenost od desetak posto. Područje protokolarno-ceremonijalne uloge HV-a istaknuto je od 1994. do 1999., uz 5-10% zastupljenosti.

Slika 1.
 Pet najzastupljenijih područja po godinama

Slika 2 pokazuje pet najzastupljenijih tema u dnevnim novinama u svim godinama analize, a to su: ratne operacije, oslobađanje Hrvatske, žrtve pripadnici HV-a, aspekti vezani uz branitelje nakon Domovinskog rata te procesi protiv bivših i aktualnih pripadnika HV-a. Tema ratnih operacija, naravno, bila je najistaknutija od 1991. do 1993., uz zastupljenost od 40-70%. Tema oslobađanja Hrvatske najistaknutija je 1995., uz 50% zastupljenosti. Tema žrtava pripadnika HV-a najistaknutija je sredinom devedesetih, uz zastupljenost od 10-15%. Tema aspekata branitelja nakon Domovinskoga rata najistaknutija je od 1996. do 2001., uz zastupljenost od 40-50%. Tema procesa protiv pripadnika HV-a ističe se od 2002., uz zastupljenost od 20-30%.

Slika 2.
 Pet najzastupljenijih
 tema po godinama

I podaci o zastupljenosti širih tematskih područja i konkretnih tema po pojedinim godinama analize pokazuju isti trend: tijekom ratnih godina dnevni je tisak najviše pozornosti posvećivao konkretnim ratnim operacijama i velikim akcijama oslobađanja Hrvatske, nakon toga se u prijelaznom razdoblju piše o žrtvama, zatim najistaknutiji postaju branitelji, a od 2002. interes se usmjerava na teme međunarodnoga suda u Haagu i procese protiv pripadnika HV-a.

Odnos autora priloga prema Hrvatskoj vojsci

Tablica 4 prikazuje podatke o odnosu autora priloga prema Hrvatskoj vojsci u dnevnim i tjednim novinama za cjelokupno razdoblje istraživanja, kao i posebno za dva razdoblja analize: ratno (1991.–1996.) i poratno (1997.–2006.).

Vidljivo je da u dnevnome tisku u velikoj mjeri dominira neutralan stav. Na skupnoj razini dnevnih novina u ratnome razdoblju analize zastupljenost neutralnoga stava iznosi 67,3%. Zastupljenost pozitivnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 32,5%, a zastupljenost negativnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 0,2%.

Na razini tjednih novina u ratnome razdoblju analize zastupljenost neutralnoga stava iznosi 70,5%. Zastupljenost pozitivnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 25,6%, a zastupljenost negativnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 3,9%, više nego u dnevnome tisku.

Na skupnoj razini dnevnih novina u poratnome razdoblju analize zastupljenost neutralnoga stava iznosi 94,3%. Zastupljenost pozitivnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 5,3%, a zastupljenost negativnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 0,4%.

Na razini tjednih novina u poratnome razdoblju analize zastupljenost neutralnoga stava iznosi 82,7%. Zastupljenost pozitivnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 12,9%, a zastupljenost negativnoga stava prema Hrvatskoj vojsci iznosi 4,4%.

Navedeni podaci omogućuju donošenje dvaju zaključaka o odnosu autora priloga prema Hrvatskoj vojsci: 1. u tjednome tisku naglašeniji je negativan stav prema HV-u, kako u ratnome tako i u poratnome razdoblju analize i 2. u poratnome razdoblju pozitivan stav prema HV-u u tjednome tisku prepolovio se, a u dnevnome pao na šestinu onoga iz ratnoga razdoblja.

Tablica 4.

Odnos autora priloga
prema HV-u u dnevnim i tjednim novinama

UKUPNO							
NOVINE	negativan		neutralan		pozitivan		ukupno
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	
Večernji list	4	0,1	2280	77,1	674	22,8	2958
Slobodna Dalmacija	8	0,3	1892	75,9	594	23,8	2494
Vjesnik	4	0,1	2051	70,7	845	29,1	2900
Novi list	15	0,7	1867	83,6	351	15,7	2233
Glas Slavonije	5	0,3	1546	86,3	241	13,4	1792
Jutarnji list	7	0,7	922	95,0	42	4,3	971
<i>Dnevne novine</i>	43	0,3	10558	79,1	2747	20,6	13348
Globus	3	1,9	148	91,4	11	6,8	162
Nedjeljna Dalmacija	3	2,6	83	72,2	29	25,2	115
Nacional	8	6,3	106	84,1	12	9,5	126
Feral Tribune	17	9,0	167	88,8	4	2,1	188
Fokus	-	-	73	57,9	53	42,1	126
<i>Tjedne novine</i>	31	4,3	577	80,5	109	15,2	717
UKUPNO	74	0,5	11135	79,2	2856	20,3	14065
od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.							
Večernji list	1	0,1	1347	68,3	624	31,6	1972
Slobodna Dalmacija	4	0,3	878	62,4	525	37,3	1407
Vjesnik	2	0,1	1061	57,8	772	42,1	1835
Novi list	9	0,7	893	73,1	319	26,1	1221
Glas Slavonije	2	0,2	884	81,3	201	18,5	1087
Jutarnji list	-	-	-	-	-	-	-
<i>Dnevne novine</i>	18	0,2	5063	67,3	2441	32,5	7522
Globus	1	2,0	41	82,0	8	16,0	50
Nedjeljna Dalmacija	2	3,6	32	58,2	21	38,2	55
Nacional	-	-	2	50,0	2	50,0	4
Feral Tribune	2	10,0	16	80,0	2	10,0	20
Fokus	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tjedne novine</i>	5	3,9	91	70,5	33	25,6	129
UKUPNO	23	0,3	5154	67,4	2474	32,3	7651
od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.							
Večernji list	3	0,3	933	94,6	50	5,1	986
Slobodna Dalmacija	4	0,4	1.014	93,3	69	6,3	1087
Vjesnik	2	0,2	990	93,0	73	6,9	1065
Novi list	6	0,6	974	96,2	32	3,2	1012
Glas Slavonije	3	0,4	662	93,9	40	5,7	705
Jutarnji list	7	0,7	922	95,0	42	4,3	971
<i>Dnevne novine</i>	25	0,4	5.495	94,3	306	5,3	5826
Globus	2	1,8	107	95,5	3	2,7	112
Nedjeljna Dalmacija	1	1,7	51	85,0	8	13,3	60
Nacional	8	6,6	104	85,2	10	8,2	122
Feral Tribune	15	8,9	151	89,9	2	1,2	168
Fokus	-	-	73	57,9	53	42,1	126
<i>Tjedne novine</i>	26	4,4	486	82,7	76	12,9	588
UKUPNO	51	0,8	5.981	93,2	382	6,0	6414

Kada se podaci u Tablici 4, o odnosu autora priloga prema Hrvatskoj vojsci, razmotre po pojedinim dnevnim novinama u cijelom razdoblju, vidljivo je da u velikoj mjeri dominira neutralan stav. Zastupljenost neutralnoga stava seže od 70,7% (Vjesnik) do 95% (Jutarnji list). Zastupljenost pozitivnoga stava seže od 4,3% (Jutarnji list) do 29,1% (Vjesnik). Zastupljenost negativnoga stava seže od 0,1% (Vjesnik i Večernji list) do 0,7% (Novi list i Jutarnji list). Dakle, pozitivan odnos prema HV-u najzastupljeniji je u Vjesniku, a najmanje je zastupljen u Jutarnjem listu. No, pri tome treba uzeti u obzir da je Jutarnji list izlazio tek od 1998., dakle u ratno doba, kada je i opći stav prema Hrvatskoj vojsci bio najpozitivniji, nije izlazio, što je u određenoj mjeri moglo utjecati na rezultate. Kada se razmotre samo podaci o poratnome razdoblju analize za dnevni tisak, vidi se da kod svih listova u golemoj mjeri dominira neutralan stav prema HV-u. Pozitivan stav najzastupljeniji je u Vjesniku (6,9%), a najmanje je zastupljen u Novome listu (3,2%) i Jutarnjem listu (4,3%).

Kada se podaci u Tablici 4 o odnosu autora priloga prema Hrvatskoj vojsci razmotre po pojedinim tjednim novinama u cjelokupnome razdoblju vidljivo je da u velikoj mjeri također dominira neutralan stav. Zastupljenost neutralnoga stava seže od 57,9% (Fokus) do 91,4% (Globus). Zastupljenost pozitivnoga stava seže od 2,1% (Feral Tribune) do 42,1% (Fokus). Zastupljenost negativnoga stava prema Hrvatskoj vojsci seže od 0% (Fokus), dakle u Fokusu nismo zabilježili priloge s negativnim stavom prema Hrvatskoj vojsci, do 9% (Feral Tribune). Ti podaci govore o tome da Fokus ima najzastupljeniji pozitivan stav, a Feral Tribune najzastupljeniji negativan stav prema Hrvatskoj vojsci.

Najpozitivnija i najnegativnija područja i teme vezane uz Hrvatsku vojsku u hrvatskome tisku

Tablica 5 pokazuje podatke o tri tematska područja koja su autori priloga prikazali najviše pozitivnima i najviše negativnima u dnevnim i tjednim novinama u ratnome i poratnome razdoblju analize.

Tematska područja o kojima su autori priloga dnevnih novina pisali najpozitivnije u ratnome razdoblju odnose se na sudjelovanje HV-a u saniranju posljedica Domovinskog rata (32,1%), branitelje (23,5%) i protokolarno-ceremonijalnu ulogu HV-a (23,3%).

U poratnome razdoblju autori priloga dnevnih novina najpozitivnije su pisali o sudjelovanju HV-a u saniranju posljedica Domovinskog rata (14,8%), samome Domo-

vinskom ratu (14%) i protokolarno-ceremonijalnoj ulozi HV-a (12%).

Tematska područja o kojima su autori priloga tjednih novina pisali najpozitivnije u ratnome razdoblju odnose se na Domovinski rat (44,4%), poslijeratnu transformaciju HV-a (42,9%) i branitelje (16,9%). U poratnome razdoblju autori priloga tjednih novina najpozitivnije su pisali o Domovinskom ratu (23,3%) i poslijeratnoj transformaciji HV-a (17,2%).

Tematska područja o kojima su autori priloga dnevnih novina pisali najnegativnije u ratnome razdoblju odnose se na negativne aspekte vezane uz HV (22,9%), Domovinski rat (15,8%), te Međunarodni sud u Haagu (14,8%). Ovdje je potrebno napomenuti da visoka zastupljenost negativnoga odnosa autora priloga prema području Domovinski rat ne znači da su autori priloga izrazili negativan stav prema samome Domovinskome ratu, već da se radi u priložima u kojima se opisuju stradanja vojnika i civila i druge mučne ratne teme. U poratnome razdoblju autori priloga dnevnih novina najnegativnije su pisali o negativnim aspektima vezanim uz HV (10,2%), o civilno-vojnim odnosima i odnosima HV-a s crkvenim zajednicama (7,2%) te o tematici vezanoj uz Međunarodni sud u Haagu (7%).

Tematska područja o kojima su autori priloga tjednih novina pisali najnegativnije u ratnome razdoblju odnose se na negativne aspekte vezane uz HV (83,3%), na tematiku vezanu uz Međunarodni sud u Haagu (57,1%) i branitelje (16,7%). U poratnome razdoblju autori priloga tjednih novina najnegativnije su pisali o negativnim aspektima vezanim uz HV (92,3%), o problemima branitelja (46,7%) te o civilno-vojnim odnosima i odnosima HV-a s crkvenim zajednicama (40%).

Podaci o najpozitivnijim i najnegativnijim tematskim područjima u dnevnim i tjednim novinama ukazuju na to da su dnevne novine najpozitivnije pisale o Domovinskome ratu i sudjelovanju Hrvatske vojske u saniranju posljedica rata, a tjedne novine također o Domovinskome ratu i poslijeratnoj transformaciji HV-a. I dnevne i tjedne novine najnegativnije su, naravno, pisale o negativnim aspektima vezanim za HV, kao što su incidenti pripadnika HV-a u javnosti, vojne nesreće, zloporabe položaja, krađe oružja itd. Također, i kod dnevnih i kod tjednih novina primjetno je negativno pisanje o tematici vezanoj uz navodne ratne zločine i Međunarodni sud u Haagu, kao i o tematici vezanoj uz civilno-vojne odnose.

Tablica 5.
Tri najpozitivnija i najnegativnija područja u dnevnim i tjednim novinama²

	Dominantno područje	od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.		Dominantno područje	od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.	
		aps.	%		aps.	%
<i>Dnevne novine</i>	<i>pozitivan odnos</i>					
	SUDJELOVANJE HRVATSKE VOJSKE U SANIRANJU POSLJEDICA DOMOVINSKOGA RATA	25	32,1	SUDJELOVANJE HRVATSKE VOJSKE U SANIRANJU POSLJEDICA DOMOVINSKOGA RATA	12	14,8
	BRANITELJI	137	23,5	DOMOVINSKI RAT	33	14,0
	PROTOKOLARNO-CEREMONIJALNA ULOGA HV-a	58	23,3	PROTOKOLARNO-CEREMONIJALNA ULOGA HV-a	32	12,0
	<i>negativan odnos</i>					
	NEGATIVNI ASPEKTI VEZANI UZ HV	19	22,9	NEGATIVNI ASPEKTI VEZANI UZ HV	27	10,2
	DOMOVINSKI RAT	448	15,8	CIVILNO-VOJNI ODNOSI I ODNOSI VOJSKE I CRKVENIH ZAJEDNICA	15	7,2
MEĐUNARODNI SUD U HAAGU i HV, PROCESI DOMAĆEGA PRAVOSUĐA I NAVODNI RATNI ZLOČINI PRIPADNIKA HV-a	9	14,8	MEĐUNARODNI SUD U HAAGU i HV, PROCESI DOMAĆEGA PRAVOSUĐA I NAVODNI RATNI ZLOČINI PRIPADNIKA HV-a	78	7,0	
<i>Tjedne novine</i>	<i>pozitivan odnos</i>					
	DOMOVINSKI RAT	16	44,4	DOMOVINSKI RAT	10	23,3
	POSILIJERATNA TRANSFORMACIJA HV-a	3	42,9	POSILIJERATNA TRANSFORMACIJA HV-a	5	17,2
	BRANITELJI	1	16,7	MEĐUNARODNI SUD U HAAGU i HV, PROCESI DOMAĆEGA PRAVOSUĐA I NAVODNI RATNI ZLOČINI PRIPADNIKA HV-a	3	2,2
	<i>negativan odnos</i>					
	NEGATIVNI ASPEKTI VEZANI UZ HV	5	83,3	NEGATIVNI ASPEKTI VEZANI UZ HV	24	92,3
	MEĐUNARODNI SUD U HAAGU i HV, PROCESI DOMAĆEGA PRAVOSUĐA I NAVODNI RATNI ZLOČINI PRIPADNIKA HV-a	4	57,1	BRANITELJI	14	46,7
BRANITELJI	1	16,7	CIVILNO-VOJNI ODNOSI I ODNOSI VOJSKE I CRKVENIH ZAJEDNICA	6	40,0	

2 Napomena: iz obrade podataka za ovu i sljedeću tablicu izostavljeni su ona tematska područja i teme koji su imali malen apsolutan broj priloga, a prema njima je izražen visok evaluativan stav. Na primjer, iz obrade za tjedni tisak izbačeno je područje Ročnici u HV-u koje je dobilo 100% pozitivan odnos, međutim, bilo je zastupljeno sa samo jednim prilogom.

Tablica 6 pokazuje podatke o tri teme koje su autori priloga prikazali najviše pozitivnima i najviše negativnima u dnevnim novinama u ratnome i poratnome razdoblju analize.

Teme o kojima su autori priloga dnevnih novina pisali najpozitivnije u ratnome razdoblju odnose se na sudjelovanje HV-a u obnovi (50%), pripadnike HV-a u Domovinskom ratu (45,4%) te oslobađanje Hrvatske (42,6%). U poratnome razdoblju autori priloga dnevnih novina najpozitivnije su pisali o oslobađanju Hrvatske (72,7%), aktivnostima HV-a vezanim uz svečanosti (27,8%) i aktivnostima vezanim uz Dan OS RH (16,7%).

Teme o kojima su autori priloga dnevnih novina pisali najnegativnije u ratnome razdoblju odnose se na procese protiv pripadnika HV-a (25%), ratne operacije (24,8%) te incidente pripadnika HV-a u javnosti (24,1%). U poratnome razdoblju autori priloga dnevnih novina najnegativnije su pisali o vojnim nesrećama i krijumčarenju (13,3%) te o navodnim ratnim zločinima pripadnika HV-a (12,6%).

Ti podaci, slično podacima o širim tematskim područjima, pokazuju da su autori priloga dnevnih novina najpozitivnije pisali o temama vezanim uz oslobađanje Hrvatske i sudjelovanje HV-a u obnovi, a najnegativnije o procesima protiv pripadnika HV-a i negativnim aspektima vezanim uz HV.

Tablica 6.
 Tri najpozitivnije i
 najnegativnije teme u
 dnevnim novinama

Dominantna tema	od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.		Dominantna tema	od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.	
	aps.	%		aps.	%
<i>pozitivan odnos</i>					
Sudjelovanje HV-a u obnovi ratom porušenih i oštećenih objekata	6	50,0	Oslobađanje Hrvatske	16	72,7
Pripadnici HV-a u Domovinskom ratu i drugi akteri vezani uz HV	59	45,4	Aktivnosti HV-a vezane uz posjete i svečanosti (posjeti stranih državnika, ostale svečanosti)	10	27,8
Oslobađanje Hrvatske	281	42,6	Aktivnosti HV-a vezane uz Dan OS RH (pojedine grane OS RH)	3	16,7
<i>negativan odnos</i>					
Procesi protiv bivših i aktualnih pripadnika HV-a	3	25,0	Vojne nesreće	4	13,3
Ratne operacije	422	24,8	Krijumčarenje (automobili, droge)	4	13,3
Incidenti pripadnika HV-a u javnosti	13	24,1	Navodni ratni zločni pripadnika HV-a	24	12,6

Tablica 7 daje podatke o pet najzastupljenijih aktera u dnevnim i tjednim novinama za dva razdoblja analize.

Iz te je tablice vidljivo da je dominantan akter, tj. prvi po zastupljenosti u ratnome razdoblju u dnevnom tisku Hrvatska vojska, dakle akteri koji su najzastupljeniji odnose se ili na Hrvatsku vojsku kao cjelinu ili na neimenovane pojedince i grupe, pripadnike Hrvatske vojske, a postotak zastupljenosti Hrvatske vojske (20,2%) nadmašuje ostale aktere. Drugi akter po zastupljenosti u ratnome razdoblju u dnevnome tisku je dr. Franjo Tuđman (4,7%). Treći akter po zastupljenosti u ratnome razdoblju u dnevnome tisku je JNA (4,6%), četvrti hrvatski branitelji (3,7%) a peti agresorska vojska i paravojne postrojbe (3,3%).

Dominantan akter po zastupljenosti u poratnome razdoblju u dnevnom tisku je također Hrvatska vojska (5%), drugi akter po zastupljenosti u poratnome razdoblju u dnevnome tisku je Stjepan Mesić (4,3%). Zatim slijede Ministarstvo obrane (3,2%), hrvatski branitelji (2,7%) i general Gotovina (2,5%).

Dominantan akter u ratnome razdoblju u tjednom tisku je Hrvatska vojska (18,7%), zatim branitelji (5,7%), Gojko Šušak i ZNG (po 3,3%) te Vlada RH (2,4%). Dominantan akter u poratnome razdoblju u tjednome tisku je general Gotovina (8,1%), zatim Stjepan Mesić (4,1%), Franjo Tuđman (3,2%), Ivo Sanader (2,8%) i Hrvatska vojska (2,7%).

Tablica 7.
Pet najzastupljenijih aktera
u dnevnim i tjednim novinama

Dominantan akter		od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.		Dominantan akter	od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.	
		aps.	%		aps.	%
<i>Dnevne novine</i>	Hrvatska vojska	1.340	20,2	Hrvatska vojska	273	5,0
	Franjo Tuđman	308	4,7	Stjepan Mesić	234	4,3
	JNA	303	4,6	Ministarstvo obrane RH	173	3,2
	hrvatski branitelji	245	3,7	hrvatski branitelji	147	2,7
	agresorska srpska vojska i paravojne postrojbe	220	3,3	Ante Gotovina	134	2,5
<i>Tjedne novine</i>	Hrvatska vojska	23	18,7	Ante Gotovina	46	8,1
	hrvatski branitelji	7	5,7	Stjepan Mesić	23	4,1
	Gojko Šušak	4	3,3	Franjo Tuđman	18	3,2
	ZNG	4	3,3	Ivo Sanader	16	2,8
	Vlada RH	3	2,4	Hrvatska Vojska	15	2,7

Tablica 8 daje podatke o odnosu autora priloga prema pet najzastupljenijih aktera u dnevnim novinama za dva razdoblja analize.

Iz te je tablice vidljivo da je odnos prema Hrvatskoj vojsci u dnevnome tisku bio gotovo izjednačeno pozitivan (47,4%) i neutralan (52,3%). Isti je odnos zabilježen i prema braniteljima u ratnome razdoblju – 55,9% neutralan i 44,1% pozitivan. Prema Franji Tuđmanu u ratnome razdoblju odnos je dominantno neutralan (72,8%), a prema JNA (86,5%) i agresorskim postrojbama (83,4%) gotovo isključivo negativan. U poratnome razdoblju u dnevnome tisku odnos prema svim akterima je dominantno neutralan, od 74,8% prema hrvatskim braniteljima do 92,8% prema Stjepanu Mesiću. Istaknuti pozitivan stav prisutan je prema Hrvatskoj vojsci i hrvatskim braniteljima (po 25,2%).

Tablica 8.

Odnos autora priloga prema pet najzastupljenijih aktera u dnevnim novinama

Dominantan akter	negativan		neutralan		pozitivan		ukupno
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	
od 29. 5. 1991. do 31. 12. 1996.							
Hrvatska vojska	3	0,3	523	52,3	474	47,4	1000
Franjo Tuđman	5	1,5	244	72,8	86	25,7	335
JNA	205	86,5	32	13,5	-	-	237
hrvatski branitelji	-	-	179	55,9	141	44,1	320
agresorska srpska vojska i paravojne postrojbe	146	83,4	29	16,6	-	-	175
od 1. 1. 1997. do 31. 12. 2006.							
Hrvatska vojska	5	2,3	155	72,4	54	25,2	214
Stjepan Mesić	14	6,3	207	92,8	2	0,9	223
Ministarstvo obrane RH	8	5,2	142	91,6	5	3,2	155
hrvatski branitelji	-	-	89	74,8	30	25,2	119
Ante Gotovina	2	0,9	208	95,0	9	4,1	219

1. Najzastupljenije područje vezano uz Hrvatsku vojsku u hrvatskome tisku, kako dnevnom tako i tjednom, u ratnom razdoblju analize jest Domovinski rat. Tematici Domovinskoga rata u ratnom razdoblju u dnevnim novinama posvećeno je gotovo dvije trećine svih priloga, a u tjednim novinama četrdeset posto priloga. U ostalim područjima u ratnom razdoblju analize uočene su razlike između dnevnog i tjednog tiska. U dnevnom tisku zastupljenije je područje vezano uz branitelje, a u tjednom tisku uz ostale teme u vezi s Hrvatskom vojskom.

Najzastupljenija područja vezana uz Hrvatsku vojsku u hrvatskome tisku, kako dnevnom tako i tjednom, u poratnom razdoblju analize jesu Međunarodni sud u Haagu, procesi domaćega pravosuđa i navodni ratni zločini pripadnika HV-a. Tome području u tjednom tisku posvećeno je četrdeset posto priloga, a u dnevnome četvrtina priloga. U ostalim područjima u poratnom razdoblju analize uočene su razlike između dnevnog i tjednog tiska. U dnevnom tisku zastupljenije je područje vezano uz branitelje, a u tjednom tisku područje Domovinskoga rata.

Najzastupljenija tema vezana uz Hrvatsku vojsku u hrvatskome dnevnome tisku u ratnome razdoblju analize jesu ratne operacije, a u tjednome tisku oslobađanje Hrvatske.

Najzastupljenija tema u hrvatskome dnevnome tisku u poratnome razdoblju odnosi se na braniteljsku problematiku nakon Domovinskoga rata, a u tjednome tisku izjednačene su teme koje govore o suradnji pripadnika HV-a s haškim sudom, navodnim ratnim zločinima pripadnika HV-a i procesima protiv pripadnika HV-a.

2. U analiziranom dnevnom i tjednom tisku u velikoj mjeri dominira neutralan stav prema Hrvatskoj vojsci. Na skupnoj razini i u dnevnom i u tjednom tisku zastupljenost neutralnog stava iznosi osamdeset posto. Pozitivan stav prema Hrvatskoj vojsci zastupljeniji je u ratnom razdoblju analize, i u dnevnom i u tjednom tisku, no u poratnom razdoblju zastupljenost pozitivnog stava značajno se smanjuje, i u dnevnom i u tjednom tisku. Negativan stav u dnevnome tisku konstantno je malen (oko 0,4%), a u tjednom tisku kreće se oko 4%.

3. Tematsko područje o kojem su autori priloga pisali najpozitivnije u ratnome razdoblju u dnevnome tisku jest sudjelovanje HV-a u saniranju posljedica Domovinskoga rata, a u tjednome tisku Domovinski rat. Tematsko područje o kojem su autori priloga pisali najnegativnije i u dnevnome i u tjednome tisku i u ratnome i u poratnome razdoblju analize jesu negativni aspekti vezani uz HV.

4. Najzastupljeniji akter i u dnevnim i u tjednim novinama u ratnome razdoblju jest Hrvatska vojska, dakle akteri koji su najzastupljeniji odnose se ili na Hrvatsku vojsku kao cjelinu ili na neimenovane pojedince i grupe, pripadnike Hrvatske vojske. Najzastupljeniji akter u poratnome razdoblju u dnevnim novinama jest ponovno Hrvatska vojska, a u tjednim novinama general Ante Gotovina.

5. U ratnome razdoblju analize u dnevnim novinama prisutan je izjednačeno neutralan i pozitivan odnos prema akterima Hrvatske vojske i hrvatskim braniteljima, dok je odnos prema agresorskim akterima gotovo isključivo negativan.

U poratnome razdoblju analize prisutan je dominantno neutralan odnos prema glavnim akterima vezanim uz Hrvatsku vojsku.

LITERATURA

- BERELSON, B. (1952.), Content analysis. *Handbook of Social Psychology*, 488-522.
- BROCKMANN, H. (1994.), The rearmed army – An analysis of the self-presentations of the Bundeswehr between 1977 and 1994. *Soziale Welt – Zeitschrift für Sozialwissenschaftliche forschung und praxis*, 45 (3): 279-303.
- DENHAM, B. E. (1997.), Anonymous attribution during two periods of military conflict: Using logistic regression to study veiled sources in American newspapers. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 74 (3): 565-578.
- KRIPPENDORF, K. (2004.), *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- LAMZA, V. (1978.), *Analiza Starta*. Nišro Vjesnik, Zagreb.
- MORANT, N. (1998.), Social representation of gender in the media: quantitative and qualitative content analysis, u: D. Miell i M. Wetherell (ur.), *Doing Social Psychology* (str. 231-286), Sage Publications. The Open University, Milton Keynes.
- MYERS, G., KLAČAK, T. i KOEHL, T. (1996.), The inscription of difference: News coverage of the conflicts in Rwanda and Bosnia. *Political Geography*, 15 (1): 21-46.
- ROBERTSON, J. W. (2004.), People's watchdogs or government poodles? Scotland's national broadsheets and the second Iraq war. *European Journal of Communication*, 19 (4): 457-482.
- SATTERFIELD, J. M. i SELIGMAN, M. E. P. (1994.), Military aggression and risk predicted by explanatory style. *Psychological Science*, 5 (2): 77-82.
- WEBER, R. P. (1990.), *Basic Content Analysis*. Sage Publications. Newbury Park.
- WEIS, W. M. (1997.), Government news management, bias and distortion in American press coverage of the Brazilian Coup of 1964. *Social Science Journal*, 34 (1): 35-55.